

Vastineet omaishoidon tuen soveltamisohjeen lausuntopyyntöön 9.4.2024

Katja Vuori/johtava asiantuntija, vammaispalvelut

keusote.fi

HYVINKÄÄ | JÄRVENPÄÄ | MÄNTSÄLÄ | NURMIJÄRVI | PORNAINEN | TUUSULA

Saadut vastineet ja niiden laatijat

- Vanhusneuvosto (kokous 6.4.2023)
- Vammaisneuvosto (kokous 13.4.2023)
- OmaisOivan kautta toimitettu lausuntopyyntö:
  - Vastaus annettu 20.4.2023
    - Omaishoitajaliitto ry
    - Keski-Uudenmaan Omaishoitajat ry

Omaishoidon tuen jakaminen kahden hoitajan kesken

Kommentit:

- Kaikissa vastauksissa nähtiin uudistus toivottavana
- Tuotiin esille tarve joissakin tilanteissa jakaa palkkio myös useamman kuin kahden hoitajan kesken
- Toivottiin omaishoidon vapaiden kertymistä myös silloin, kun omaishoitajuus jaetaan kahden hoitajan kesken
- Tuotiin esille tarve yksilölliseen tarkasteluun (esim. elämäntilanteen ja kuormituksen huomioiminen kun perheessä on useampi lapsi, joilla on erityisen tuen tarvetta)

Vastaukset:

- Käytännössä palkkion jakaminen useamman kuin kahden hoitajan kesken on hankalaa, joten luonnos pidetään tältä osin ennallaan.
- Laissa omaishoidon tuesta 4 § on omaishoitajalla oikeus vähintään kahteen vapaaseen kalenterikuukautta kohden, kolmeen mikäli hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.
  - Omaishoitajan ei katsota olevan sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin, mikäli omaishoito jakautuu kahdelle hoitajalle. Näissä tilanteissa toisen omaishoitajan ajatellaan huolehtivan vuorollaan omaishoidettavasta, joka mahdollistaa toisen omaishoitajan levon.

Rajaukset omaishoidon hoitoisuusluokka 3:ssa 1/2

Kommentit:

- Muut sosiaaliturvaetuudet ja palkkiot eivät saisi vaikuttaa omaishoidon tuen korvauksen tasoon, sen tulisi määräytyä vain hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan
- Ongelmallinen ja mahdollisesti yhdenvertaisuuslain 8 §:n syrjinnän kiellon vastainen rajaus, joka jättäisi pitkäaikaisissakin omaishoitotilanteissa hoitoisuusryhmän 3 ulkopuolelle palkka- tai yritystuloja, perhevapaa- tai sairausvakuutuskorvausta, erityishoitorahaa, vuorottelukorvausta tai eläketuloja saavat sekä 68 vuotta täyttäneet omaishoitajat
- Omaishoidon laissa on vain hoidollisesti raskaassa siirtymävaiheessa maksettavan omaishoidon tuen osalta lisäedellytys, että hoitajalla ei ko. ajalta olisi vähäistä suurempia työtuloja tai oikeutta erityishoitorahaan tai vuorottelukorvaukseen. Tässäkään tapauksessa säännöksessä ei tehdä mitään rajausta eläketulojen, perhevapaa- tai sairausvakuutusetuuksien taikka omaishoitajan iän perusteella.
- THL:n mukaan omaishoitajia tulee kohdella yhdenvertaisesti eivätkä myöntämiskriteerit saa syrjiä ketään. Esimerkiksi hoitajan ikään tai eläkkeellä oloon liittyvät kriteerit eivät ole yhdenvertaisuuden näkökulmasta perusteltuja.

Vastaukset:

- Rajaus jätetään luonnokseen. Omaishoidon tuessa rajaus on raskaan siirtymävaiheen kohdalla. STM:n mukaan omaishoidon tuen minimipalkkiot kuluvalle vuodelle ovat: 461,99 euroa/kk ja hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkio: 923,99 euroa/kk.
- Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden omaishoidon palkkiot vuonna 2024:

• Palkkioluokka 1:	461,99 €/kk
• Palkkioluokka 2:	750,94 €/kk
• Palkkioluokka 3:	1790,70 €/kk
• Raskas siirtymävaihe:	1790,70 €/kk
- Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkio on reilusti minimimäärää suurempi. Palkkioluokka 3 on myös korkea, samansuuruinen raskaan siirtymävaiheen palkkion kanssa. Luonnosta on muutettu ja ehdotetaan palkkioluokan 3 ja raskaan siirtymävaiheen luokan yhdistämistä, jolloin palkkiosumma olisi 1790,70 €/kk.
- Hallituksen esityksessä (HE 131/2005) todetaan, että hoitopalkkion määrän tulee perustua hoidon sitovuuteen ja vaativuuteen. Hoitopalkkion tarkoituksena on mahdollistaa töistä pois jääminen raskaan hoitajakson ajaksi, jolloin hoitopalkkion on oltava riittävän suuri korvaamaan hoitajan elinkustannukset ajalta, jolloin hoitajalla ei ole mahdollisuutta osallistua ansiotyöhön. (HE 131/2005)

Omaishoidon toteutuminen

Kommentit:

- Kiinnitettävä huomiota omaishoitajan vapaiden toteutumiseen, vaihtoehtoihin ja vapaapäivien riittävään määrään
- Lyhytaikaisten hoitopaikkojen keskittäminen vain osaan Keusoten alueen kunnista voi heikentää vapaiden käyttömahdollisuuksia omaishoitajien kohdalla
- Kaikkien omaishoitoperheiden pääsy palveluiden piiriin tulee turvata
- Perhehoitoa omaishoidon vapaiden toteuttamisen vaihtoehtona tulisi kehittää
- Omaishoitajien terveystarkastusten tulisi olla pakollisia pitkässä hoitosuhteessa
- Työn ja hoivan yhteensovittamisen vaikeuttaminen erityislapsiperheissä vaikuttaa myös eläkekertymään ja elintasoon pitkäaikaisesti

Vastaus:

- Perhehoidon kehittäminen on keskeinen tavoite sekä ikäihmisten palveluissa että vammaispalveluissa
- Omaishoitajien terveystarkastukset perustuvat terveydenhuoltolakiin (1326/2010) työikäisten omaishoitajien kohdalla ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystarkastuksista annettuun lakiin (980/2012)
  - STM:n kuntainfon 12.2.2015 mukaan terveystarkastukset suunnataan ensisijaisesti omaishoitosopimuksen tehneille omaishoitajille ja tarkastukset ovat omaishoitajille vapaaehtoisia.
- Luonnoksen mukaan omaishoitaja voidaan ohjata hyvinvointi- ja terveystarkastukseen mikäli hänellä epäillä olevan jaksamis- tai muuta omaishoitoon vaikuttavia ongelmia.

Muu omaishoito SHL (1301/2014)

Kommentit:

- Sosiaalihuoltolain mukaisen muun omaishoidon ottamista mukaan omaishoidon soveltamisohjeisiin on pidetty tarpeellisena
- Myös mainintaa 3. sektorin toimintoihin ohjaamisesta on kannatettu

Hoitoisuuden arviointi

Kommentit:

- Hoitoisuuden arviointikriteereissä painottuvat liiaksi ikääntyneiden toimintakyvyn arviointiin käytettävät mittarit, jotka eivät sovi eri ikäisille vammaisille omaishoidettaville
  - Eivät huomioi riittävästi psyykkiseen toimintakykyyn liittyviä avun ja tuen ja valvonnan tarpeita sekä kuntoutumista ja itsenäistymistä tukevia toimia.
  - Lasten ja nuorten kohdalla ei ole mainittu mittareita lainkaan.
- Kriteereissä mainitaan useampaan kertaan myös psyykinen oireilu, toivon mukaan tämä näkyy myönteisinä omaishoidontukipäätöksinä mielenterveysomaisille
- Tulisi painottaa käytettävän hoitoisuuden ja toimintakyvyn arvioinnissa henkilön yksilölliseen tilanteeseen parhaiten soveltuvia mittareita.

Vastaukset:

- Korjattu muotoon:
  - Lasten ja nuorten (alle 18 v.)kohdalla:
    - *Voidaan käyttää tukena soveltuvia toimintakykymittareita ja arviointivälineitä, joilla voidaan varmistaa, että arvioinnissa huomioidaan riittävän laajasti erilaiset toimintakyvyn osa-alueet.*
  - Aikuisten kohdalla:
    - *Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää tarpeelliseksi katsottua toimintakyvyn mittaria alle 65 -vuotiaiden kohdalla.*
    - *Yli 65 -vuotiaiden kohdalla käytetään apuna RAI-arviointivälineistöä (josta säädetty vanhuspalvelulaissa velvoittavana menetelmänä 1.4.2023 alkaen)*

Vapaiden järjestäminen ja tuki omaishoitajalle

Kommentit:

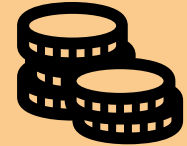
- Huoli omaishoitajien jaksamisesta suuri
- Kaikkien omaishoitoperheiden pääsy palveluiden piiriin turvattava
- Tuotu esille omaishoidon edullisuus esim. laitoshoidon verrattuna
- Omaishoitajat tarvitsevat jaksakseen riittäviä, räätälöityjä tukitoimia ja palveluja, joiden avulla omaishoito koetaan houkuttelevampana vaihtoehtona muihin hoitomuotoihin nähden
- Vapaiden toteutumiseen, määrään ja vaihtoehtoihin tulee kiinnittää huomiota
- Jakamista tukee, jos esim. palvelusetelillä on mahdollista valita hoivapalvelujen lisäksi esim. siivouspalvelua (myös fysioterapia ja jalkahoito toisella HVA:lla mahdollisia).
- Intervallihoidot tulisi aloittaa hoidettavan ollessa vielä ymmärryskykyinen, joka helpottaa sopeutumista uuteen ympäristöön.
- Perhehoitoa kehitettävä yhtenä omaishoidon vapaiden vaihtoehtona
- Perhehoitajat tarvitsevat työhönsä tukea, selkeitä käytäntöjä ja kilpailukykyisen paikan, että he eivät siirry tarjoamaan palveluitaan muille hyvinvointialueille

Vastaukset:

- Kaikilla on oikeus hakea tarvitsemaansa palvelua, päätökset tehdään palveluun pääsyn ehtojen täyttyessä. Kun omaishoito on myönnetty, pyritään löytämään asiakkaalle ja omaishoitajalle yksilölliseen tilanteeseen parhaiten sopivat tukimuodot.
- Perhehoidon kehittäminen (myös omaishoidon vapaissa) on sekä kotiin annettavan tuen että vammaispalvelujen keskeinen kehittämiskohde.

Omaishoidon palkkiot

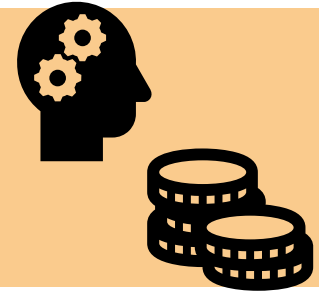
Kommentit:

- Kerryttääkö omaishoitajan palkkio eläkettä?
- Sijaisomaishoidon palkkiot on mitoitettu alhaisiksi (esim. VaKe 120,67 €). Vammaisneuvosto katsoo, että sijaisomaishoitajan palkkiot tulisi korottaa tälle vertailukelpoiselle tasolle.
- Hoitoisuusryhmä 1 hoitopalkkion määrässä on syytä ottaa malia Satakunnan hyvinvointialueelta (alin luokka 622,81 €/kk) tai OmaHämeen hyvinvointialueelta (alin palkkio on 557 €). Myös Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella alin palkkio on 500 €.
- Porissa alkaneessa projektissa yhtenäistetään tukia, pienin tuki 620 €.
- Sijaisomaishoitajan palkkiot on mitoitettu varsin alhaisiksi (Keravan HVA kaikissa hoitoisuusluokissa palkkio 120,67 € ja Länsi-Uudenmaan HVA:lla 92,84 €.
- Sijaisomaishoidon palkkioiden tulee olla yhteneväiset myös SHL:n mukaisten (muu omaishoito) vapaiden järjestämisessä, koska hoivatilanteet ovat kuitenkin sitovia ja raskaita.
- Palkkioiden vertaaminen palkkiomääriin lain toimeenpanovuonna on harhaanjohtavaa, indeksikorotukset ovat velvoittavia ja nykyinen alin luokka sama kuin lain minimi

Vastaukset:

- Omaishoitajalle alkaa kertyä eläkettä omaishoitosopimuksen solmimisen jälkeen, paitsi jos hän on täyttänyt 68 vuotta, hänellä ei ole eläkeoikeutta omaishoitajan työstä. 1930-luvulla tai sitä ennen syntynyt saa omaishoidosta eläkettä, jos hän on solminut omaishoitosopimuksen alle 65-vuotiaana. Eläkkeen karttumisen ei hänellä pääty 68 ikävuoteen. Vuonna 1940 ja sen jälkeen syntyneillä eläkettä karttuu siihen asti, kun hän täyttää 68 vuotta. Omaishoidon eläkettä voi hakea samalla kuin muutakin eläkettä. Omaishoidosta karttuneen eläkkeen myöntää se eläkelaitos, joka maksaa myös muun eläkkeen. Omaishoidosta tulevaa vanhuuseläkettä on itse haettava: <https://www.keva.fi/uutiset-ja-artikkelit/omaishoitajakin-voi-saada-elaketta/>
- Sijaisomaishoidon palkkioille ei ole määritetty minimitasoa. STM:n määrittämä omaishoidon palkkioiden alimman luokan minimitaso (461,99 €/kk) ja ylimmän luokan minimitaso (923,99 €/kk) vuodelle 2024.
  - Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen nykyiset palkkiotasot täyttävät STM:n palkkioille asettamat tasot.

Harkinnanvarainen palkkioluokka

Kommentit:

- Mikäli kaikki omaishoidon kriteerit eivät täyty, voisi harkita ennakoivaa omaishoidon tukea.
- Ennakoiva hoito, hoitopalvelusuunnitelma tehtävä jo ennakoivassa vaiheessa.
- Ehdotettu palkkioluokkiin ennaltaehkäisevän palkkioluokan lisäämistä niille omaishoitajille, joiden tilanne ei vielä täytä ensimmäisen luokan kriteereitä, mutta joilla on jo selkeä omaishoitotilanne. Tämä toisi pienen taloudellisen helpotuksen sekä siihen kuuluvien vapaiden avulla tukisi omaishoitajan jaksamista.
  - Ennaltaehkäisevä palkkioluokka on jo käytössä esimerkiksi Etelä-Karjalan, Kainuun sekä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueilla.

Vastaukset:

- Samaa asiaa palvelee Keski-Uudenmaan soveltamisohjeen sosiaalihuoltolain mukainen muu omaishoito vapaapäivien saamisen osalta (enintään 3 päivää/kk). Soveltamisohjeisiin ei lisätä harkinnanvaraista palkkioluokkaa.

Tekniset virheet

Kommentit:

- Tarkistettava viittaukset kappaleiden välillä ja oikea termistö
- Myöntämisperusteet ja liite 1 tarkistettava viittausten, käsitteistön osalta.
- Lasten ja nuorten myöntämisperusteissa mainitaan työtoiminta, kuuluisiko olla koulunkäynti?
- Soveltamisohjeen kohdassa 10 tulisi tarkemmin esitellä saatavilla olevia omaishoitajan hoitotehtävää tukevia muita palveluja
- Ohjetta muutettava seuraavasti: hoidettavalla lapsella tarkoitetaan tässä ohjeessa alle 18 -vuotiasta henkilöä ja nuorella 18-24 -vuotiasta henkilöä (SHL 3 § 4-5 mom.)
- Kohtaan kuusi tulisi lisätä: omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelman tekemisestä vastaa sosiaalihuoltolain 42 §:ssä säädetysti omatyöntekijä
- Vammaisneuvosto haluaa kiinnittää erityisesti huomiota 42 § 3 mom, jonka mukaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä ja tehtävä on hoidettava virkasuhteessa.

Vastaukset:

- Tarkistettu ja tehty tarvittavat korjaukset
- Korjattu virheelliset termit ja viittaukset luonnoksesta
- Kaikenkattavaa luetteloa on hankala tehdä, luonnoksessa on tässä kohtaa mainittu omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen sisällön muodostuvan yksilöllisesti.
- Pidetään ennallaan. Soveltamisohjeessa puhutaan lapsista (alle 18 -vuotiaat) ja aikuisista, hoitoisuusarvioinnin kohdalla aikuiset jaotellaan alle 65 -vuotiaisiin ja yli 65 -vuotiaisiin:
  - Aikuisten kohdalla:
    - *Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää tarpeelliseksi katsottua toimintakyvyn mittaria alle 65 -vuotiaiden kohdalla.*
    - *Yli 65 -vuotiaiden kohdalla käytetään apuna RAI-arviointivälineistöä (josta säädetty vanhustalvellaissa velvoittavana menetelmänä 1.4.2023 alkaen)*
- Lisätty luonnokseen ehdotetut sosiaalihuoltolain 42 §:n mukaiset tarkennukset